

In memoriam Wilhelm Müller-Wille (1906-1983)

M.W. Heslinga.

Op 15 maart 1983 overleed op 76-jarige leeftijd Prof. Dr. Wilhelm Müller-Wille, die gedurende ongeveer dertig jaar is opgetreden als hoogleraar in de geografie aan de 'Westfälische Wilhelms-Universität' te Münster. Gedurende vele jaren was hij directeur van het 'Institut für Geographie und Länderkunde' te Münster, dat onder zijn leiding is uitgegroeid tot een van de grootste geografische instituten in de Bondsrepubliek (het telde bij zijn afscheid rond 2500 hoofd- en bijvakstudenten). Hij is na zijn emeritering nog enige jaren lang voorzitter gebleven van de 'Geographische Kommission für Westfalen', een onderdeel van het 'Provinzial-institut für Westfälische Landes- und Volksforschung', alsmede redacteur van de 'Westfälische Geographische Studien' en twee andere geografische reeksen. Hiermee zijn bij lang niet alle functies opgenoemd die Müller-Wille na de oorlog in de universiteit van Münster in kleinere en grotere geografische kringen heeft vervuld.

Er is meer dan één reden om in dit tijdschrift kort bij het overlijden van deze markante, veelzijdige en hardwerkende geograaf stil te staan. De eerste is dat zich onder de talrijke - soms baanbrekende - studies die Müller-Wille in de loop van veertig jaar aan de historische geografie van de noordelijke helft van het tegenwoordige Bondsrepubliek in het algemeen en van Münsterland in het bijzonder heeft gewijd, verscheidene publicaties bevinden die eveneens voor de kennis van streken aan deze kant van de Nederlands-Duitse grens van belang zijn. Enkele van deze studies strekken zich inderdaad over de grens uit; andere kunnen wellicht geëxtrapoleerd worden; en weer andere laten zien hoe vergelijkbare gebieden afgezien van hun eigen ontwikkelingen, op zeer verschillende manieren bestudeerd kunnen worden. Het zal wellicht de moeite lonen de bewuste publicaties uit een Nederlands gezichtspunt - natuurlijk kritisch doch zonder vooringenomenheid - aan een samenvattende beschouwing te onderwerpen, en de daarin neergelegde bevindingen, voor zover van toepassing, met de inzichten van Nederlandse auteurs te vergelijken. Een dergelijke evaluatie

wordt vergemakkelijkt doordat in de feestbundel, die in 1976 aan Müller-Wille is aangeboden, een systematisch bibliografisch overzicht is opgenomen. Men vindt hierin tevens een 'Würdigung' van de hand van Harald Uhlig die naar mijn mening een zeer treffend beeld van Müller-Willes wetenschappelijke werkzaamheid heeft geschetst. Voor een aantal artikelen die moeilijk toegankelijk zijn, kan worden verwezen naar twee bundels met 'Gesammelte Beiträge 1936-1976', die de auteur enkele maanden vóór zijn dood heeft samengesteld.

Een andere reden om op deze plaats voor zijn werk aandacht te vragen is te vinden in diverse methoden en technieken die Müller-Wille heeft ontwikkeld en toegepast. Dankzij zijn mathematische, kartografische en didactische gaven is hij er dikwijls in geslaagd gecompliceerde situaties en ontwikkelingen beknopt en helder weer te geven. Reeds in de jaren dertig heeft hij de betekenis van de kadastrale opnamen van 1832-1835 in Westfalen voor de historische geografie in het licht gesteld. Zijn naam zal onder meer verbonden blijven aan de 'topografisch-genetische' methode die hij destijds tegenover de sinds Meitzen

gebruikelijke 'statistisch-formele' methode heeft gesteld. Nederlandse historisch geografen kunnen ook in methodisch-technisch opzicht bij Müller-Wille inspiratie vinden. Een derde reden om hem te gedenken is van meer persoonlijke aard. Sinds de excursie van een groep Utrechts sociaal geografen in 1954 heeft hij verscheidene malen bij al zijn wetenschappelijke en maatschappelijke activiteiten de tijd gevonden om Nederlandse studenten en docenten door de stad Münster en door Münsterland te leiden. Hij heeft hen daarbij tevens blikken vergund in heel andere en veel intensievere vormen van geografiebeoefening dan zij gewend waren. Zo heeft hij

tevens op een aantal Nederlandse geografen waarlijk indruk gemaakt. Het zal sommigen hunner niet verwonderen dat het 'der Chef' niet gemakkelijk is gevallen de teugels uit handen te geven. Tegenover de teleurstelling die Müller-Wille heeft ondervonden, staat de voldoening die hij heeft gesmaakt dat van de tallozen die hij ooit op enigerlei wijze leiding en inspiratie heeft gegeven, velen hem in zijn laatste jaren hun dankbaarheid en respect hebben betuigd. Aldus zou ook van deze geograaf kunnen worden gezegd wat Roelof Schuiling een halve eeuw geleden schreef, namelijk dat de achting van zijn leerlingen de glans van zijn ouderdom was.

Literatuur

- JÄGER, Helmut (1978), Zur Erforschung der mittelalterlichen Kulturlandschaft: Festvortrag auf dem Geburtstagskolloquium zu Ehren von Wilhelm Müller-Wille am 22. Oktober 1976. Westfälische Geographische Studien, deel 35, pp. 5-24.
- KLEINN, Hans, et al. (red.) (1981), Westfalen-Nordwestdeutschland-Nordseesektor: Wilhelm Müller-Wille zum 75. Geburtstag von seinen Schülern. Westfälische Geographische Studien, deel 37.
- MÜLLER-WILLE, Wilhelm (1981), Westfalen: Landschaftliche Ordnung und Bindung eines Landes. 2e druk met inleiding, register, bibliografie en statistische bijlagen (1e druk: 1952).
- MÜLLER-WILLE, Wilhelm (1983), Probleme und Ergebnisse geographischer Landesforschung und Länderkunde: Gesammelte Beiträge 1936-1979. Westfälische Geographische Studien, delen 39 en 40.
- MÜLLER-WILLE, Wilhelm, et al. (red.) (1977), Westfalen und Niederdeutschland: Festschrift 40 Jahre Geographische Kommission für Westfalen. Spieker: Landeskundliche Beiträge und Berichte, deel 25 (twee banden).
- NITZ, Hans-Jürgen (red.) (1974), Historisch-genetische Siedlungsforschung: Genese und Typen ländlicher Siedlungen und Flurformen. Wege der Forschung, deel 300.
- SCHREIBER, Karl-Friederich, en Peter WEBER (red.) (1976), Mensch und Erde: Festschrift für Wilhelm Müller-Wille. Westfälische Geographische Studien, deel 33.